

Brüssel, 9.4.2025
COM(2025) 159 final

Soovitus:

NÕUKOGU OTSUS,

millega kiidetakse heaks ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Šveitsi Konföderatsiooni vahelise lepingu (mis käsitleb Šveitsi Konföderatsiooni osalemist liidu programmides) sõlmimine Euroopa Komisjoni poolt

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

EL ja Šveits on majanduslikult, ajalooliselt, kultuuriliselt, sotsiaalselt ja poliitiliselt omavahel tihedalt seotud. EL on Šveitsi suurim kaubanduspartner ja Šveits on ELi suuruselt neljas kaubanduspartner. Šveitsis elab üle 1,5 miljoni ELi kodaniku ja ELis veidi alla 450 000 Šveitsi kodaniku. Iga päev ületab ELi-Šveitsi piiri mõlemas suunas kokku mõnisada tuhat piirialatöötajat.

EL ja Šveits on omavahel seotud mitme kahepoolse kokkuleppega. Šveits osaleb ELi siseturul isikute vaba liikumist, maismaatransporti, õhutransporti, põllumajandustoodetega kauplemist ja vastavushindamise vastastikust tunnustamist käsitlevate kokkulepete¹ kaudu. Euroopa Liidu, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheline leping Šveitsi Konföderatsiooni ühinemise kohta Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega tähendab, et Šveits on ka Schengeni ala liikmesriik. COVID-19 pandeemia ajal suurenes ELi ja Šveitsi koostöö piiriüleste terviseohtude alal.

Šveits on traditsiooniliselt olnud tugev partner ka teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas. Ta on teinud Euroopa Liiduga koostööd paljudes liidu rahastamisprogrammides, mille keskmes olid eelkõige teadusuuringud, innovatsioon ja haridus. Alates 1987. aastast on Šveitsi ülikoolid ja erasektor aktiivselt osalenud ELi teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammides. Samal aastal jõustus esimene kahepoolne teadus- ja tehnikakoostöö raamkokkulepe. Šveits osaleb jätkuvalt aktiivselt mitmesugustes Euroopa algatustes, sealhulgas Euroopa Tuumauuringute Organisatsioonis (CERN), Euroopa Kosmoseagentuuris, Euroopa teaduse ja tehnika alases koostöös (COST) ja Eurekas. Aastatel 2014–2020 oli Šveits assotsieerunud ka Euratomi teadus- ja koolitusprogrammiga² ning osales aastatel 2014–2020 ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõttega seotud tegevuses, täpsemalt programmi „Horisont 2020“ assotsieerimislepingu ja Euratomi kaudu. Lisaks oli Šveits varem ELi Erasmuse programmi³ liige.

ELi ja Šveitsi suhted on küll tihedad, kuid on visalt püsivaid struktuurseid probleeme. Nende probleemide lahendamiseks pidasid EL ja Šveits aastatel 2014–2021 läbirääkimisi institutsioonilise raamistiku lepingu üle. Institutsioonilise raamistiku leping oleks ühtlasi loonud juhtimisraamistiku täiendavatele kokkulepetele siseturuga seotud valdkondades, kus Šveits osaleb, sealhulgas kokkulepetele, mille üle oli nõukogu andnud loa läbirääkimiste pidamiseks, näiteks toiduohutuse (2003 ja 2008) ja elektri (2006) valdkonnas. Lisaks oleks see loonud juhtimisraamistiku tervishoiulepingule, mille üle läbirääkimiste pidamiseks oli nõukogu loa andnud 2008. aastal.

¹ Õhutranspordialane kokkulepe, kaupade ja reisijate raudtee- ja maanteeveo kokkulepe, isikute vaba liikumise kokkulepe, vastavushindamise vastastikuse tunnustamise kokkulepe, põllumajandustoodetega kauplemise kokkulepe, millele kõigile kirjutati alla 21. juunil 1999 (EÜT L 114, 30.4.2002, lk 1).

² Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning Šveitsi Konföderatsiooni vaheline teadus- ja tehnikakoostöö leping, mille kohaselt Šveitsi Konföderatsioon ühineb teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammiga „Horisont 2020“ ja kõnealust programmi täiendava Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammiga ning millega reguleeritakse Šveitsi Konföderatsiooni osalemist ühisettevõtte Fusion for Energy läbiviidavas ITERi tegevuses (ELT L 370, 30.12.2014, lk 3–18).

³ Euroopa Majandusühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheline leping haridus- ja koolitusala koostöö sisseseadmise kohta programmi Erasmus raames (EÜT L 332, 3.12.1991, lk 52–60).

2018. aasta novembris jõudsid läbirääkijad institutsioonilise raamistiku lepingu eelnõu teksti suhtes tehnilisel tasandil kokkuleppele. Kuna Šveitsi Liidunõukogu keeldus eelnõu teksti heaks kiitmast, peatati läbirääkimised muude lepingute üle, sest nii nõukogu oma 19. veebruari 2019. aasta järeldustes kui ka Euroopa Parlament oma 26. märtsi 2019. aasta soovitusel seadsid uute siseturule pääsu lepingute sõlmimise või olemasolevate lepingute tingimuste parandamise eeltingimuseks institutsioonilise raamistiku lepingu sõlmimise. Hoolimata edasistest katsetest leida lahendusi, otsustas Šveitsi Liidunõukogu 26. mail 2021 ühepoolset lõpetada läbirääkimised institutsioonilise raamistiku lepingu üle. Šveitsi ühepoolne otsus viis teadusuuringute, innovatsiooni ja hariduse valdkonnas kahepoolse koostöö ajutise peatumiseni.

2022. aasta märtsis alustasid Euroopa Komisjon ja Šveits pärast institutsioonilise raamistiku lepingu üle peetavate läbirääkimiste katkemist ettevalmistavaid kõnelusi suhete tuleviku üle arutamiseks. Nende kõneluste tulemusel jõuti ühisseisukohale, milles esitati mõlema poole poliitiline arusaam tulevaste läbirääkimiste edasisest sammudest ning tervikliku läbirääkimispaketi komponentidest ja parameetritest, samuti soovitud eesmärgid ja lahendused peamistele institutsioonilistele ja valdkondlikele küsimustele. Ettevalmistavates kõnelustes leidis kinnitust mõlema poole suur huvi teadus-, innovatsiooni- ja hariduskoostöö elavdamise vastu. Selleks kinnitati ühisseisukohas kavatsust luua laiem paketi osana õigusraamistik, mis võimaldab Šveitsil osaleda kehtivas mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027 ja liidu uutes programmpõlvkondades, sealhulgas teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammides, programmis „Digitaalne Euroopa“ ja programmis „Erasmus+“. Lisaks kinnitati ühisseisukohas mõlema poole kavatsust taas alustada läbirääkimisi olemasoleva ELi-Šveitsi GNSSi lepingu (Galileo ja EGNOS) rakendamise üle ning alustada arutelusid Šveitsi osalemise üle ELi kosmoseprogrammi Copernicuse komponendis.

Šveitsi Liidunõukogu ja Euroopa Komisjon kiitsid ühisseisukoha heaks 2023. aasta novembris. Mõlemad pooled kohustusid oma läbirääkimisvolituste ettevalmistamisel lähtuma ühisseisukohast ning panid kirja ühise soovi viia läbirääkimised 2024. aasta jooksul lõpule.

Sellest tulenevalt võttis komisjon 20. detsembril 2023 vastu soovitusel nõukogu otsuse kohta, millega antakse luba pidada läbirääkimisi ettevalmistavate kõneluste käigus välja selgitatud ja kindlaks määratud meetmete tervikliku paketi üle. Nende läbirääkimiste üldeesmärk oli ajakohastada ja tugevdada ELi ja Šveitsi kahepoolseid suhteid, tagada siseturul tegutsevatele ELi ja Šveitsi ettevõtetele aus konkurents ning kaitsta ELi kodanike õigusi Šveitsis, sealhulgas ennetada eri liikmesriikide kodanike diskrimineerimist kodakondsuse alusel. See võimaldaks mõlema poole kodanikel, ettevõtjatel ja teadlastel saada täit kasu ELi ja Šveitsi geograafilisest lähedusest, ühistest väärtustest ja majandussidemetest. Samal ajal tegi Šveitsi Liidunõukogu samasuguseid ettevalmistusi Šveitsi poolel. Kui Šveitsis olid vajalikud protsessid lõpule viidud, võttis Euroopa Liidu Nõukogu 12. märtsil 2024 vastu otsuse, millega volitati komisjoni alustama läbirääkimisi tervikliku meetmepaketi üle ja kehtestati üksikasjalikud läbirääkimisjuhised.

Läbirääkimisjuhistes kinnitati, et paketi osana peaks komisjon pidama läbirääkimisi eraldiseisva kokkuleppe üle, millega määrata kindlaks üldtingimused, mille alusel Šveits liidu programmides osaleb. Selles tuleks tagada Šveitsi jaoks õiglane tasakaal rahalise panuse ja programmides osalemisest saadava kasu vahel, samuti tuleks selles ette näha osalemise tingimused, sealhulgas igale programmile antava rahalise panuse ja halduskulude kalkulatsioon. Protokollides, mis käsitlevad Šveitsi ühinemist konkreetsete liidu programmidega, tuleks kehtestada loetelu programmidest, milles Šveits iga

programmipõlvkonna puhul osaleb. Läbirääkimisjuhiste kohaselt peaks leping võimaldama Šveitsil tulevikus protokollide kaudu ühineda muude liidu programmidega, kui lepingu alusel loodud ühiskomitee asjaomased protokollid lihtsustatud menetluse teel vastu võtab.

Läbirääkimisi tervikliku paketi üle alustasid 18. märtsil 2024 Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen ja toonane Šveitsi Konföderatsiooni president Viola Amherd. Komisjon konsulteeris läbirääkimisi pidades nõukoguga, sealhulgas üldasjade nõukoguga, ja EFTA töörühmaga, kelle nõukogu oli määranud Šveitsiga peetavate läbirääkimiste erikomiteeks. Euroopa Parlamendi 4. oktoobri 2023. aasta resolutsiooni on nõuetekohaselt arvesse võetud ja komisjon on kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikli 218 lõikega 10 Euroopa Parlamenti nõuetekohaselt läbirääkimiste edenemisest teavitanud.

Pärast üheksa kuud kestnud pingelisi läbirääkimisi teatasid president von der Leyen ja president Amherd, et arutelud tervikliku paketi kõigi elementidele üle jõudsid 20. detsembril 2024 edukalt lõpule. Terviklik pakett sisaldab Šveitsile juba pääsu ELi siseturule andva viie kokkuleppe ajakohastamist⁴; uut toiduohutuslepingut, millega luuakse ühine toiduohutusala, mis hõlmab toiduahela kõiki mõõtmeid; uut tervishoiulepingut, mis võimaldab Šveitsil osaleda tõsiste piiriüleste terviseohtudega tegelevates ELi mehhanismides ja organites, eelkõige Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuses ning varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemis; uut elektrialast lepingut, mis võimaldab Šveitsil osaleda ELi elektrienergia siseturul; uut lepingut Šveitsi alalise ja õiglase rahalise panuse kohta liidu majanduslikku ja sotsiaalsesse ühtekuuluvusse, milles kajastub lepinguosaliste partnerluse ja koostöö tase; ning uut lepingut, mis võimaldab Šveitsil osaleda mitmes liidu programmis, mis on avatud kolmandate riikide osalemisele, nimelt programmis „Euroopa horisont“, Euratomi teadus- ja koostööprogrammis, ühisettevõttes ITER/F4E (Fusion for Energy), programmis „Digitaalne Euroopa“, programmis „Erasmus+“ ja programmis „EL tervise heaks“, mille eesmärk on täiendada koostööd, mis seati sisse sellesama tervikliku paketi osana kahe partneri vahel läbiräägitud ELi-Šveitsi tervishoiulepinguga. Lisaks eespool loetletud elementidele sisaldab terviklik pakett ka eraldi protokollu parlamentaarse koostöö kohta.

Kuigi leping Šveitsi osalemise kohta liidu programmides (ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Šveitsi Konföderatsiooni vaheline leping, mis käsitleb Šveitsi Konföderatsiooni osalemist liidu programmides, (edaspidi „leping“) on kahe partneri vahel 2024. aastal läbiräägitud laiema paketi lahutamatu osa, on komisjon otsustanud kiirendada lepingu sõlmimise heakskiitmise soovitusel vastuvõtmist, et juhul, kui see kirjutatakse alla enne 15. novembrit 2025, alustada selle ajutist kohaldamist kooskõlas artikliga 18 alates 1. jaanuarist 2025. Samas ei mõjuta lepingu enne selle sõlmimist allkirjastamine ja ajutine kohaldamine ühisseisukohaga kehtestatud ja nõukogu läbirääkimisjuhistes kinnitatud lähenemisviisi, mis seisneb tervikliku paketi kasutamises, sest Šveitsi osalemist liidu programmides käsitlev leping sisaldab aegumisklauslit, mille kohaselt lõpetatakse lepingu ajutine kohaldamine, kui Šveits ei ole 2028. aasta lõpuks lõpule viinud paketi jõustumiseks vajalikke menetlusi. Lisaks on lepingu sõlmimine ette nähtud osana laiemast paketist, kuhu kuuluvad mitmed muud olulised kokkulepped, mille üle 2024. aastal läbirääkimisi peeti.

⁴ Õhutranspordialane kokkulepe, kaupade ja reisijate raudtee- ja maanteeveo kokkulepe, isikute vaba liikumise kokkulepe, vastavushindamise vastastikuse tunnustamise kokkulepe, põllumajandustoodetega kauplemise kokkulepe, millele kõigile kirjutati alla 21. juunil 1999 (EÜT L 114, 30.4.2002, lk 1).

Arvestades, et leping hõlmab Šveitsi osalemist Euroopa Liidu toimimise lepingu kohastes liidu programmides, on käesolevale soovitusel lisatud ettepanek Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes lepingu allkirjastamiseks ja ajutiseks kohaldamiseks.

- **Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega**

Leping Šveitsi osalemise kohta liidu programmides on sisult sarnane muude lepingutega, mille Euroopa Liit on viimastel aastatel sõlminud selliste partneritega nagu Ühendkuningriik, Uus-Meremaa ja Kanada, ning on seega kooskõlas liidu selle valdkonna poliitikaga.

- **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

ELi-Šveitsi kokkulepete terviklikku paketti kuulavas lepingus austatakse täielikult aluslepinguid ning säilitatakse liidu õiguskorra terviklikkus ja autonoomia. Sellega edendatakse liidu väärtusi, eesmärgi ja huve ning tagatakse liidu poliitika ja meetmete kooskõla, mõjusid ja järjepidevus.

Šveits osaleb liidu programmides täielikus kooskõlas asjaomaste programmide alusaktidega ja finantsjuhtimist käsitlevate kehtivate liidu õigusaktidega, näiteks finantsmäärusega.

2. ÕIGUSLIK ALUS

Euratomi asutamislepingu artiklis 101 on sätestatud konkreetne õiguslik alus kolmandate riikidega läbirääkimiste pidamiseks ja nendega selliste rahvusvaheliste lepingute sõlmimiseks, millega kaasnevad Euroopa Aatomienergiaühendusele kohustused. Seega on lepingu sõlmimise konkreetne õiguslik alus Euroopa Aatomienergiaühenduse pädevusse kuuluvates küsimustes Euratomi asutamislepingu artikli 101 teine lõik.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

- **Praegu kehtivate õigusaktide järelhindamine või toimivuse kontroll**

Ei kohaldata

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

Ei kohaldata

- **Eksperdiarvamuste kogumine ja kasutamine**

Ei kohaldata

- **Mõjuhindang**

Ei kohaldata

- **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

Ei kohaldata

- **Põhiõigused**

Ei kohaldata

4. MÕJU EELARVELE

Käesoleva soovitusel finantsselgituses on näidatud otsuse esialgne mõju eelarvele.

5. MUU TEAVE

- **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

Ei kohaldata

- **Selgitavad dokumendid (direktiivide puhul)**

Ei kohaldata

- **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

Lepingus sätestatakse õigusraamistik, mille alusel Šveits liidu programmides osaleb ning mis tagab panuse ja kasu õiglase tasakaalu. Samuti tagatakse sellega, et kuigi Šveits programmides osaleb, ei anta talle nende suhtes otsustusõigust.

Lepingus sätestatakse eri programmidele antava rahalise panuse ja nende halduskulude arvutamise tingimused ning kindlustatakse liidu õigused, et tagada usaldusväärne finantsjuhtimine ja kaitsta liidu finantshuve.

Lepingus on sätestatud ka muud liidu programmides osalemise tingimused, näiteks sätted nende liidu programmide rakendamises osalevate inimeste liikuvuse kohta. Leping sisaldab Šveitsi liidu programmides osalemise peatamise ja lepingu lõpetamise tingimusi. See sisaldab ka sätteid, millega tagatakse, et need juhtumid ei mõjuta Šveitsi üksuste suhtes võetud juriidilisi kohustusi.

Lepinguga nähakse ette selle ajutine kohaldamine tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2025, kui see kirjutatakse alla enne 15. novembrit 2025, et lepinguga hõlmatud valdkondades saaks koostööd alustada iga programmi jaoks kindlaks määratud kuupäeval.

I protokoll hõlmab Šveitsi osalemist Euratomi teadus- ja koolitusprogrammis, mis täiendab alates 1. jaanuarist 2025 programmi „Euroopa horisont“. I protokoll hõlmab ka osalemist programmides „Euroopa horisont“, „Digitaalne Euroopa“ ja „Erasmus+“.

Euratomi teadus- ja koolitusprogramm (2021–2025)⁵ on programmi „Euroopa horisont“ täiendav rahastamisprogramm, mis hõlmab tuumaenergiaalaseid teadusuuringuid ja innovatsiooni. See põhineb samadel rahastamisvahenditel ja osalemisreeglitel kui programm „Euroopa horisont“. Protokoll sisaldab ka sätet selle kohaldamise laiendamiseks Euratomi programmi jätkuprogrammile ajavahemikul 2026–2027 ja samadel tingimustel.

Lisaks mõlemas uurimisprogrammis osalemise eritingimustele sisaldab protokoll vastastikkuse ja avatud teaduse klausleid. Samuti nähakse sellega programmi „Euroopa horisont“ jaoks ette kohandamismehhanism ja automaatse korrigeerimise mehhanism. Šveitsi osalemise kohta Euratomi programmis on protokollis märgitud, et kohandamismehhanismi ja automaatse korrigeerimise mehhanismi ei kohaldata, samas on aastatel 2025, 2026 ja 2027 Euratomi programmis osalemise tegevustoetuse arvutamisel kohaldatav panustamispõhimõte 95,4 % lepingus kindlaks määratud panustamispõhimõttest.

⁵ Nõukogu 10. mai 2021. aasta määrus (Euratom) 2021/765, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ täiendav Euroopa Aatomenergiaühenduse teadus- ja koolitusprogramm aastateks 2021–2025 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) 2018/1563 (ELT L 167I, 12.5.2021, lk 81–100).

II protokolliga nähakse ette Šveitsi osalemine ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõttes. Šveits osaleb Euratomi teadus- ja koolitusprogrammis assotsieerunud kolmanda riigina kui F4E liige alates 1. jaanuarist 2026 ja F4E kogu kestuse jooksul. Šveitsi liikmesus F4Es võimaldab Šveitsi üksustel konkureerida F4E ja ITERi riigihankemenetlustes ning võimaldab osaleda F4E juhtimises.

Lepingu tekst esitatakse nõukogule koos käesoleva soovitusega.

Soovitus:

NÕUKOGU OTSUS,

millega kiidetakse heaks ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Šveitsi Konföderatsiooni vahelise lepingu (mis käsitleb Šveitsi Konföderatsiooni osalemist liidu programmides) sõlmimine Euroopa Komisjoni poolt

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 101 teist lõiku,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi
ning arvestades järgmist:

- (1) 12. märtsil 2024 volitas nõukogu komisjoni alustama Šveitsi Konföderatsiooniga läbirääkimisi kahepoolseid suhteid Šveitsi Konföderatsiooniga käsitleva tervikliku meetmepaketi üle, mis hõlmab järgmist: siseturuga seotud valdkondades Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelistesse kokkulepetesse institutsiooniliste ja riigiabi käsitlevate sätete lisamine ja vajaduse korral nendes kokkulepetes konkreetsete kohanduste tegemine, Šveitsi osalemist liidu programmides käsitlev kokkulepe, ja kokkulepe, mis on aluseks Šveitsi alalisele panusele piirkondadevaheliste majanduslike ja sotsiaalsete erinevuste vähendamisse¹. Samuti volitas nõukogu komisjoni alustama Šveitsi Konföderatsiooniga läbirääkimisi uute elektri-, tervise- ja toiduohutusalaste kokkulepete üle, Šveitsi osalemise üle Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Ameti ja Raudteeameti töös ning Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise õhutranspordialase kokkuleppe muutmise üle, et võimaldada kabotaažvedu.
- (2) Komisjon on pidanud liidu nimel läbirääkimisi tervikliku kokkulepete paketi üle, mis sisaldab ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Šveitsi Konföderatsiooni vahelist lepingut, mis käsitleb Šveitsi Konföderatsiooni osalemist liidu programmides (edaspidi „leping“), samuti protokolle, mis käsitlevad Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheliste kokkulepete institutsionaalseid, riigiabi- ja muutmisseteid siseturuga seotud valdkondades, milles Šveits osaleb, Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelist lepingut Šveitsi korrapärase rahalise toetuse kohta majandusliku ja sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamiseks Euroopa Liidus, Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelist tervishoiulepingut, Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelist elektrialast lepingut, Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise põllumajandustoodetega kauplemise kokkuleppe (millega luuakse ühine toiduohutuse ala) protokolli ning Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelist kokkulepet Šveitsi Konföderatsiooni Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Ametis osalemise tingimuste kohta.

¹ Nõukogu 12. märtsi 2024. aasta otsus (EL, Euratom) 2024/995, millega antakse luba alustada Šveitsi Konföderatsiooniga läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vaheliste siseturuga käsitlevate kokkulepete institutsiooniliste sätete, Šveitsi Konföderatsiooni liidu programmides osalemise kokkuleppe ning kokkulepete üle, mis on aluseks Šveitsi alalisele panusele liidu ühtekuuluvusse (ELT L, 2024/995, 26.3.2024).

- (3) Leping hõlmab Euroopa Aatomienergiaühenduse (edaspidi „ühendus“) pädevusse kuuluvaid küsimusi, nimelt ühinemist Euratomi teadus- ja koolitusprogrammiga ning ITERi Euroopa ühisettevõttega. Seepärast tuleks leping Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu (edaspidi „Euratomi asutamisleping“) kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes sõlmida ühenduse nimel.
- (4) Euroopa Aatomienergiaühenduse nimel lepingu sõlmimine Euroopa Komisjoni poolt tuleks Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes heaks kiita. Leping tuleks sõlmida tervikliku paketi muude elementidega samal ajal ja paketi lahutamatu osana.
- (5) Koostöö ulatuse suurendamiseks sätestatakse lepingus, et lepinguosalisel kohaldavad seda kooskõlas oma sisemenetluste ja õigusaktidega ajutiselt alates 1. jaanuarist 2025, välja arvatud juhul, kui allkirjastamise kuupäev on hilisem kui 15. november 2025, millisel juhul kohaldavad lepinguosalisel lepingut ajutiselt alates 1. jaanuarist 2026.
- (6) Seetõttu peaks ühendus lepingut Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes ajutiselt kohaldama.
- (7) Ajutine kohaldamine peaks olema ajaliselt piiratud, nagu lepingus sätestatud, ja lõppema hiljemalt 31. detsembril 2028, kui Šveits ei ole selleks kuupäevaks lõpule viinud oma sisemenetlusi, mis on vajalikud mitme terviklikku paketti kuuluva lepingu jõustumiseks.
- (8) Lepingu allkirjastamine, ajutine kohaldamine ja sõlmimine Euroopa Liidu toimimise lepingu kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes toimub kõnealuse lepingu alusel eraldi menetluse kohaselt,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Käesolevaga kiidetakse heaks Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes komisjoni poolt Euroopa Aatomienergiaühenduse nimel ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Šveitsi vahelise lepingu (mis käsitleb Šveitsi Konföderatsiooni osalemist liidu programmides) sõlmimine ja ajutine kohaldamine².

Artikkel 2

Enne lepingu sõlmimist allkirjastatakse leping Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes ning seda kohaldatakse vastastikkuse põhimõtte kohaselt ajutiselt kooskõlas lepingu artikliga 18.³

² Lepingu tekst avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas* [ELT L, lk...].

³ Kuupäev, millest alates lepingut ajutiselt kohaldatakse, avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 3

Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*

FINANTSSELGITUS

„TULUD“ – EELARVE TULUPOOLELE MÕJU AVALDAVATE ETTEPANEKUTE JAOKS

1. ETTEPANEKU NIMETUS:

Soovitus võtta vastu nõukogu otsus, millega kiidetakse heaks ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning teiselt poolt Šveitsi vahelise lepingu (mis käsitleb Šveitsi Konföderatsiooni osalemist liidu programmides – osalemist ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte tegevuses ning Euratomi Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammis) sõlmimine Euroopa Komisjoni poolt.

2. EELARVEREAD

Tulude eelarverida (peatükk/artikkel/punkt): 6 0 1 2 – Rahvusvaheline katsetermotuumareaktor (ITER) – Sihtotstarbeline tulu

Asjaomaseks aastaks eelarves ette nähtud summa:

(ainult sihtotstarbeliste tulude puhul):

Tulud eraldatakse järgmisele kulude eelarvereale (peatükk/artikkel/punkt):

Kogu artikkel 01 04 01

Kogu artikkel 01 01 03 (01 01 03 01, 01 01 03 02, 01 01 03 03)

Eelarverida 20 XX Euroopa Komisjoni halduskulud

Tulude eelarverida (peatükk/artikkel/punkt): 6 0 1 0 – **Euratom** – Sihtotstarbeline tulu

Asjaomaseks aastaks eelarves ette nähtud summa:

(ainult sihtotstarbeliste tulude puhul):

Tulud eraldatakse järgmisele kulude eelarvereale (peatükk/artikkel/punkt):

Kogu artikkel 01 01 02 (01 01 02 01, 01 01 02 02, 01 01 02 03, 01 01 02 11, 01 01 02 12, 01 01 02 13)

Artikkel 01 03 01

Artikkel 01 03 02

Artikkel 01 03 03

Eelarverida 20 XX Euroopa Komisjoni halduskulud

3. FINANTSMÕJU¹

- ☐ Ettepanekul puudub finantsmõju
- ☐ Ettepanekul puudub finantsmõju kuludele, kuid sellel on finantsmõju tuludele.
- ☒ Ettepanekul on finantsmõju sihtotstarbelistele tuludele

¹ Kõik selles punktis 2026. ja 2027. aasta kohta esitatud andmed on esialgsed ja vastavad uusimatele kättesaadavatele hinnangutele.

Mõju on järgmine:

(miljonites eurodes kolme komakohani)

Tulude eelarverida	Mõju tuludele	XX kuud alates pp/kk/aaaa (kui on kohaldatav)	2025
6 0 1 2	Ei kohaldata		Ei kohaldata

(miljonites eurodes kolme komakohani)

Olukord pärast meetme rakendamist			
Tulude eelarverida	2025	2026	2027
6 0 1 2	Ei kohaldata	40,371	31,707

(miljonites eurodes kolme komakohani)

Kulude eelarverida	2025	2026	2027
Artiklid	Ei kohaldata	39,195	30,488
01 04 01			
01 01 03			
20 XX	Ei kohaldata	1,176	1,219

(miljonites eurodes kolme komakohani)

Tulude eelarverida	Mõju tuludele	XX kuud alates pp/kk/aaaa (kui on kohaldatav)	2025
6 0 1 0	42,046	36 kuud alates 1.1.2025	13,566

(miljonites eurodes kolme komakohani)

Olukord pärast meetme rakendamist			
Tulude eelarverida	2025	2026	2027
6 0 1 0	13,566	13,915	14,564

(miljonites eurodes kolme komakohani)

Kulude eelarverida	2025	2026	2027
Artiklid 01 01 02; 01 03 01; 01 03 02; 01 03 03;	13,236	13,510	14,004
20 XX	0,331	0,405	0,560

4. PETTUSEVASTASED MEETMED

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 325 kohaselt peab komisjon võitlema pettuste ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu. Seetõttu on pettuste ennetamine ja avastamine komisjoni talituste üldine kohustus ning kuulub nende rahaliste vahendite kasutamisega seotud igapäevaste tegevuste hulka.

ELi vahenditega seotud pettused või õigusnormide rikkumised mõjuvad komisjoni mainele ja ELi poliitika elluviimisele eriti negatiivselt. Komisjoni praegune pettustevastase võitluse strateegia (COM(2019) 196), mis asendab 2011. aasta strateegiat, võeti vastu 29. aprillil 2019. Tegemist on poliitikadokumendiga, milles sätestatakse komisjoni prioriteedid pettustevastases võitluses, pidades silmas mitmeaastast finantsraamistikku aastateks 2021–2027. Komisjoni 2019. aasta pettustevastase võitluse strateegia peamised eesmärgid on 1) parandada veelgi arusaamist ELi eelarvet mõjutavate pettuste skeemidest, petturite profiilidest ja süsteemsest haavatavusest (andmete kogumine ja analüüs) ning 2) optimeerida pettustevastase võitluse koordineerimist, koostööd ja töövoogusid, eelkõige komisjoni talituste ja rakendusametite vahel (koordineerimine, koostöö ja protsessid). Strateegiale on lisatud tegevuskava, mis vaadati läbi 2023. aasta juulis ja mille eesmärk on sarnaselt sellele eelnenud tegevuskavaga tugevdada kõiki pettustevastase võitluse elemente: pettuste ennetamist, avastamist, uurimist ja korrigeerimist.

2019. aasta pettustevastase võitluse strateegia juhtpõhimõtted ja sihtstandardid on järgmised:

- nulltolerants pettuste suhtes;
- pettustevastane võitlus kui sisekontrolli lahutamatu osa;
- kontrollide kulutõhusus;
- ELi personali erialane usaldusväärsus ja pädevus;
- läbipaistvus ELi vahendite kasutamisel;
- pettuste ennetamine, eelkõige kuluprogrammide pettusekindluse tagamine;
- tõhus uurimisvõimekus ja õigeaegne teabevahetus;
- kiire korrigeerimine (kaasa arvatud väljapeteturud rahaliste vahendite sissenõudmine ja kohtulikud/halduskaristused);
- tõhus koostöö sise- ja välisosalejate vahel, eelkõige ELi ja vastutavate siseriiklike asutuste vahel ning kõigi asjaomaste ELi institutsioonide ja asutuste osakondade vahel;

- tõhus sise- ja välissuhtlus pettustevastases võitluses.

Lepingu artiklid 11–14 sisaldavad üksikasjalikke usaldusväärse finantsjuhtimise sätteid, mille hulka kuuluvad ka pettusevastased meetmed. Neid meetmeid tuleb kohaldada horisontaalselt, et tagada ELi finantshuvide kaitse kõigis liidu programmides või tegevustes, mis on hõlmatud tulevaste protokollidega, mille ühiskomitee võib lepingu alusel vastu võtta, et kaasata Šveitsi Konföderatsioon mitmesse liidu programmi või tegevusse. Neid kohaldatakse ka protokollide suhtes, kuna protokollid ja lisad on lepingu lahutamatuks osaks.

Vajalikke üksikasju ja protsesse käsitletakse eelkõige lepingu artiklites 11 ja 12, mis võimaldavad organitel (Euroopa Komisjon või muud Euroopa Komisjoni volitatud isikud, sealhulgas Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF), Euroopa Kontrollikoda ja Euroopa Prokuratuur) ELi finantshuvide kaitsel veatult oma ülesandeid täita. Lepingu protokollidega hõlmatud programmide või tegevuste rakendamise põhimõte ei muutu: ELi finantshuve tuleb kaitsta proportsionaalsete meetmetega, sealhulgas meetmetega, mis on seotud õigusnormide rikkumise, sealhulgas pettuste ennetamise, avastamise, parandamise ja uurimisega, kaduma läinud, valesti makstud või ebaõigesti kasutatud vahendite tagasinõudmisega ning vajaduse korral halduskaristuste määramisega.

Finantsmääruse kohaselt peab iga isik või üksus, kes saab liidult rahalisi vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel täielikult koostööd ja andma komisjonile, OLAFile, Euroopa Prokuratuurile ja Euroopa Kontrollikoja vajalikud õigused ja juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annaksid samaväärsed õigused. Nagu on sõnaselgelt sätestatud lepingu artikli 11 lõikes 4, võib hindamisi ja auditeid teha ka pärast protokollide kohaldamise peatamist, lepingu kohaldamise lõppu või lepingu lõpetamist.

Leping tagab Euroopa Pettustevastasele Ametile (OLAF) võimaluse korraldada Šveitsi Konföderatsiooni territooriumil asjaomase rahastamislepingu osaliseks oleva Šveitsi üksuse või lepingu alusel rahastamislepingut rakendava Šveitsi üksusest kolmanda osapoole suhtes haldusuurimisi, sealhulgas kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, kooskõlas asjaomase rahastamislepingu ja muu kohaldatava lepinguga ning nendes sätestatud ulatuses. Šveitsi Konföderatsiooni territooriumil oma ülesandeid täites tegutsevad Euroopa Komisjon ja OLAF kooskõlas Šveitsi õigusega.

Hindamisi ja auditeid võivad teha liidu ametnikud, eelkõige Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kontrollikoja ametnikud, või muud Euroopa Komisjoni volitatud isikud. Šveitsi Konföderatsiooni territooriumil oma ülesandeid täites tegutsevad Euroopa Komisjon või muud Euroopa Komisjoni volitatud isikud kooskõlas Šveitsi õigusega.

Šveitsi ametiasutused teevad kohaldatavate rahvusvahelise koostöö instrumentide kohaselt koostööd liidu või liikmesriikide asutustega, kes on pädevad uurima liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid ja nende eest vastutusele võtma, sealhulgas nimetatud kuritegude väidetavaid toimepanijaid ja osavõtjaid kohtu alla andma. Kohaldatavate rahvusvahelise koostöö instrumentide kohased taotlused võivad muu hulgas olla taotlused, mis on esitatud Euroopa Prokuratuuri uurimiste või süüdistuste esitamise asjus. See võimaldab teha Euroopa Prokuratuuriga koostööd, nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiivis (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil.

Lisaks nähakse lepinguga ette mõjus mehhanism Šveitsi Konföderatsiooni territooriumil komisjoni otsuste täitmise tagamiseks.

5. MUUD MÄRKUSED

Liidu programmide raames Šveitsi Konföderatsiooni rahalise panuse arvutamise meetod on määratletud lepingu artiklis 7 „Finantstingimused“ ja I lisas rahaliste vahendite rakendamise sätete kohta. Erandina lepingu artikli 7 lõikest 7 tuleb Euratomi programmis osalemise tegevustoetuse arvutamisel aastatel 2025, 2026 ja 2027 erandkorras rakendada panustamispõhimõtet, mis on 95,4 % lepingu artikli 7 lõikes 6 sätestatud panustamispõhimõttest (I protokolli artikli 10 lõige 3 ja II protokolli artikli 5 lõige 2).